

Handläggning barn och unga

Riktlinjer

Diarienummer	Senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarig processägare
SN 2019/0047	2020-01-15	Socialnämnden	Avdelningschef Barn och familj

Dokumentets syfte

Riktlinjer är en politiskt beslutad vägledning som anger ramarna för handlingsutrymmet gällande det specifika området som riktlinjerna gäller.

Dokumentet gäller för

Riktlinjer ”*Handläggning barn och unga*” gäller handläggning av ärenden gällande orosanmälan, ansökan samt utredningsprocessen kring barn och ungas behov av skydd och stöd utifrån *socialtjänstlagen (SoL)* samt *lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)* fram till och med fattat beslut.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning	5
Målgrupp	5
Socialnämnden ansvar.....	5
Juridiska ställning och sekretessbestämmelser	6
Ensamkommande barn	7
Myndighetsutövning	7
Generella förutsättningar.....	7
Utredningsskyldighet och utredningstid	8
Utredares kompetens.....	9
Barnperspektiv	9
Barnets ställning.....	9
Barnets delaktighet	10
Kontakter med barnet	11
Föräldrars ställning.....	11
Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn	11
Vårdnadshavares roll vid samtal med barn	12
Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter rörande den andra vårdnadshavaren.....	12
Anmälan och förhandsbedömning	12
Anmälningskyldighet	12
Anmälningskyldighet avseende unga vuxna med missbruksproblem	13
Rådgivning/konsultation	14
Möjlighet att lämna ut information till anmälaren	14
Information och anmälningskyldighet inom socialnämnden	14
Förhandsbedömning och omedelbar skyddsbedömning vid anmälan	14
Beslut att inte inleda utredning.....	15
Beslut att inleda utredning	15
Brott mot barn	16
Polisanmälan.....	16
Information till vårdnadshavare.....	17
Förhör med barnet	17
Läkarundersökning.....	17
Våld i nära relationer	18
Riskbedömning.....	18
Dokumentation	19
Dokumentationens omfattning	19
Hur ska dokumentationen göras?	19
Barnperspektiv i dokumentation.....	20
Journal.....	20
Journalanteckning.....	20
Beslutsunderlag.....	21
Utredningsprocessen.....	22
Barns behov i centrum - BBIC	22
BBIC-triangeln	23
Förutsättningar för utredning.....	24
Information till den enskilde	25
Utredningsplan	25

Insamlande av information under utredning	26
Analys och bedömning.....	27
Steg 1: Bedömning av risk	27
Steg 2: Bedömning av behov	28
Steg 3: Bedömning av mottaglighet	28
Om parterna har olika syn på resultatet.....	29
Beslut att förlänga utredningstid	29
Beslut.....	29
Uppföljning efter avslutad utredning utan insats.....	29
Överflyttning av ärende	30
Beslut	30
Slutliga beslut	30
Handläggningsbeslut.....	31
Verkställighetsbeslut	31
Underrättelse av beslut	31
Särskilda bestämmelser om vård av unga - LVU	32
Förutsättningar för LVU	32
Samtycke	32
Vård enligt 2 § LVU	33
Vård enligt 3 § LVU	33
Vård enligt både 2 och 3 §§ LVU	34
Offentligt biträde	34
Omedelbart omhändertagande	34
Beslutsfattare 6 § LVU	35
Polishandräckning	35
Underställning förvaltningsrätten	35
Placeringsbeslut enligt 11 § LVU	35
Beslut om vård enligt LVU	36
Barnets umgänge med föräldrar och andra närstående	36
Umgängesbegränsning	37
Hemlighållande av vistelseort	37
Flyttningsförbud.....	37
Uppföljning av vård enligt LVU.....	38
Övervägande	38
Omprövning	38
Upphörande av vård enligt LVU.....	38
Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång.....	39
Barn och unga som begår brott	39
Socialnämndens ansvar.....	39
Gällande lagstiftning.....	40
Barn under 18 år	40
Häktning	41
Yttrande	41
Utredning inför ett yttrande	42
Sluten ungdomsvård	42
Ungdomsvård	43
Ungdomstjänst	43
Verkställa och följa upp ungdomstjänst	43
Medling	44
Samverkan	44
Intern samverkan	44

Extern samverkan	45
Samordnad individuell plan (SIP).....	46

Inledning

Riktlinjerna är en vägledning i handläggningen gällande barn- och ungdomsärenden för socialnämnden i Danderyds kommun. Riktlinjen har tre huvudsyften:

1. Ge en generell beskrivning av socialnämndens verksamhet gällande handläggning av barn- och ungdomsärenden när det gäller att utreda och bedöma barn och ungas behov av stöd eller skydd.
2. Vara en vägledning i handläggningen för socialsekreterarna.
3. Bidra till enhetliga bedömningsgrunder för att garantera likställighet och rättssäkerhet för de sökande och en god kvalitet i verksamheten.

Dessa riktlinjer baseras huvudsakligen på Socialtjänstlagen (SoL), Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL), Offentlighets- och sekretesslag (OSL), Barnkonventionen men berör också socialtjänstförordningen (SoF), Förvaltningslag (FL) samt Lag om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU)

Utöver riktlinjer finns aktuell lagstiftning, föreskrifter, allmänna råd och handböcker som har relevans för handläggning av ärenden som rör barn och unga.

Socialsekreterarna har tillgång till rutiner som ger detaljerad beskrivning av arbetsgången i olika ärendeprocesser. Stöd och information med juridisk kompetens inom området finns på www.infosoc.se. Där finns också domar, lagkommentarer och analyser vilket möjliggör en fördjupning i lagstiftning.

I Danderyds kommuns delegationsordning beskrivs vem som är beslutsdelegat i de olika myndighetsbesluten.

Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande följas upp, utvecklas och säkras.

Målgrupp

Målgruppen för dessa riktlinjer är barn och unga mellan 0 - 20 år samt i vissa fall unga upp till 21 år. Riktlinjerna omfattar även mottagandet av ensamkommande barn.

Socialnämnden ansvar

Socialnämndens ansvar för barn och unga enligt 5 kap 1 § SoL:

1. Verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden,
2. I nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga,

3. Bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa,
4. Aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och unga av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
5. Aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga,
6. Tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem,
7. Med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,
8. I nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,
9. I sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts, och
10. I sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört eller sedan verkställighet av slutna ungdomsvård upphört.

Juridiska ställning och sekretessbestämmelser

Alla anställda inom socialnämnden är skyldiga att följa bestämmelser om offentlighet och sekretess, OSL. Enligt 26 kap 1 § OSL gäller sekretess inom socialnämnden för uppgift om enskildas personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller såväl gentemot enskild som mellan myndigheter. Inom den egna nämnden kan tjänstemän samråda med kollegor då det behövs för att fullgöra de uppgifter som åligger tjänsten.

Sekretessen kan brytas;

- Vid samtycke från den enskilde
- Vid misstanke om allvarliga brott, t ex vid misstanke om brott mot barn om en men prövning leder fram till att handlingen eller uppgiften kan lämnas ut
- Om anmälningsskyldighet följer av lag eller förordning 14 kap. 1 § SoL
- Enligt 26 kap 9 § i OSL kan uppgifter om en enskild eller någon närstående till honom/henne lämnas mellan myndigheter om det behövs

för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och han/hon:

- 1) Inte fyllt 18 år,
- 2) Fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel eller
- 3) Vårdas med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT eller lagen om rättspsykiatrisk vård, LRV.

Barn företräds generellt av sin vårdnadshavare i mål och ärenden enligt föräldrabalken (FB) och socialtjänstlagen (SoL). För barn under 15 år måste samtliga vårdnadshavare samtycka till föreslagna insatser enligt SoL.

Vid placering utanför det egna hemmet enligt SoL måste samtliga vårdnadshavare samtycka och underteckna vårdplanen, oavsett barnets ålder, för att insatsen ska kunna beviljas. Om barnet är över 15 måste även barnet samtycka.

Ensamkommande barn

Med ensamkommande barn avses ett barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilt från båda sina föräldrar.

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av ensamkommande barn. Kommunen ansvarar för det praktiska mottagandet av ensamkommande barn dvs boende, daglig omsorg, eventuellt särskilt stöd, god man och skolgång.

I samband med att barnet ansöker om uppehållstillstånd beslutar Migrationsverket vilken kommun som barnet ska anvisas till. I och med anvisningen inleder socialnämnden i anvisningskommunen en utredning enligt 11 kap 1 och 2 §§ SoL. Socialnämnden tar ställning till en placering för barnet. Den fortsatta utredningen syftar till att bedöma behovet av ett mer långsiktigt boende och vilka insatser i övrigt som barnet kan behöva.

Enligt 2 kap. 2 § SoL är det anvisningskommunen som ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som hon eller han behöver under placeringstiden, oavsett om barnet placeras i anvisningskommunen eller i en annan kommun.

Myndighetsutövning

Generella förutsättningar

Socialnämnden har det ett övergripande ansvaret för barn och ungas uppväxtvillkor enligt 5 kap. 1 § SoL. Ansvaret omfattar bland annat stöd, skydd och psykosocial vård och behandling av utsatta barn och unga. Detta ansvar understryks av bestämmelserna om andra myndigheters och

befattningshavares anmälningsskyldighet till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § SoL.

Socialnämndens ansvar för barn som far illa eller riskerar att fara illa, gäller alla underåriga, d.v.s. barn upp till 18 års ålder. Unga vuxna som fyllt 18 år är myndiga och står inte längre under någons vårdnad. Utredningar får som regel inte göras mot en myndig persons vilja.

När det gäller unga vuxna mellan 18–20 år, får socialtjänsten genomföra utredning även utan samtycke om grunderna för 3 § LVU föreligger, d.v.s. missbruk, brottslig verksamhet och/eller annat socialt nedbrytande beteende. Utredningen kan dock inte bedrivas utifrån 11 kap. 2 § SoL då den paragrafen endast omfattar personer under 18 år. Om externa kontakter behöver tas inom ramen för utredningen måste en prövning göras enligt 10 kap. 2 § OSL om det är möjligt att lämna ut uppgifter om den unge. Detta eftersom information lämnas om att utredning är pågående och att personen är aktuell inom socialtjänsten i och med att externa kontakter tas. Vård enligt 3 § LVU får beslutas för personer upp till det att den unge fyllt 20 år och vården kan som längst fortgå till 21 års ålder.

I familjerättsliga avseenden för barn har socialnämnden ett ansvar för att ta initiativ till överflyttning av vårdnad, förordnande av ny vårdnadshavare eller god man (5 kap. 2 och 3 §§ SoF).

Utredningsskyldighet och utredningstid

Om socialnämnden tar emot en ansökan om bistånd enligt SoL från enskild eller tar emot begäran om yttrande från annan myndighet uppstår ett ärende hos socialnämnden och utredning ska inledas.

Om nämnden tar emot en anmälan eller får information på annat sätt, exempelvis genom egen iakttagelse, ska först en förhandsbedömning göras om utredning ska inledas eller inte. I vissa anmälningssituationer, när barn varit våldsutsatta eller bevittnat våld ska dock utredning alltid inledas (utan förhandsbedömning), se särskilt avsnitt Brott mot barn.

En utredning syftar till att få fram ett allsidigt och tillförlitligt underlag för nämndens beslut och ska bedrivas skyndsamt och slutföras inom maximalt 4 månader. Inom denna tid ska även dokumentation och kommunikering av beslutsunderlaget ha genomförts.

Den nämnd som inlett utredning har skyldighet att slutföra den även om barnet flyttar till annan kommun. Den nya vistelsekommunen är skyldig att på begäran av den utredande nämnden bistå den med utredningen (11 kap. 4 § SoL). Den nya vistelsekommunen har möjlighet att samtycka till att ta över en pågående utredning.

I Danderyds kommun ska utredningsarbetet präglas av samverkan mellan den enskilde och socialsekreteraren för att säkerställa kvaliteten i handläggningen. Socialsekreterare ska visa lyhördhet och respekt för den enskildes förhållanden och ge den enskilde möjligheten till insyn i ärendet utifrån kraven i lagstiftning.

Handläggning av ärenden gällande barn och unga ska följa strukturen i BBIC. Grundprinciper och dokument enligt BBIC strukturen ska användas.

Utredares kompetens

För myndighetsutövning inom socialnämnden som rör barn och unga ska socialnämndens handläggare ha avlagt svensk socionomexamen, annan relevant examen på grundnivå i högskolan eller motsvarande utländsk examen (3 kap. 3a, b §§ SoL). I SOSFS 2014:7 framgår vad ”annan relevant examen på grundnivå” måste innehålla.

Socialnämnden ansvarar även för att handläggare som självständigt utför uppgifter har tillräcklig erfarenhet.

Avdelningschef har i samråd med gruppchef ett ansvar för att handläggare har kunskap om styrande dokument inklusive riktlinjer och rutiner samt att de följs.

Alla medarbetare som arbetar med handläggning av ärenden som rör barn ska gå grundutbildning i BBIC under det första årets som yrkesverksam.

Barnperspektiv

Barnets eller den unges bästa ska alltid vara vägledande i socialnämndens arbete och beviljande av insatser. Ett barnperspektiv betyder att man ser beslutsalternativen ur barnets synvinkel. Det handlar om att försöka ta reda på hur barnet uppfattar och upplever sin situation. Att ha barnets perspektiv i beslutsfattandet kräver att en analys görs avseende vilka följder ett beslut får för det enskilda barnet.

Barnets perspektiv kan ibland stå i motsatsförhållande till ett vuxenperspektiv. Barn kan dock inte ses isolerade från sina föräldrar men de är unika individer med egna behov. Förståelsen för barnets situation är central och en förutsättning för att kunna vidta åtgärder för barnets bästa. Vid en intressekonflikt mellan barnet och de vuxna måste bedömningen och barnets bästa ha företräde.

Barnets ställning

Barn i Sverige har enligt Föräldrabalken och Barnkonventionen rätt till omvårdnad trygghet och en god fostran.

- Barnets föräldrar eller vårdnadshavare, har gemensamt huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd.
- Barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp.

I Barnkonventionen samt även Socialtjänstlagen beskrivs vidare samhällets ansvar:

- Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av de offentliga och privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa

myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

- Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
- Varje stat ska regelbundet se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheter behandlas väl.
- Barn som av olika anledningar inte kan bo kvar i sin hemmiljö har rätt till skydd och stöd från staten, samt rätt till ett alternativt hem.
- Barn har rätt till social trygghet samt till statligt stöd, ifall föräldrar eller annan vårdnadshavare saknar tillräckliga resurser.

Barnets delaktighet

I Barnkonvention och Socialtjänstlagen framgår

- Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
- Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.
- Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.
- Barn har rätt till ett privatliv.
- Barnet och dess behov ska sättas i centrum. När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet.

Barn och unga kan inte alltid avgöra sitt eget bästa och behöver också i viss mån befrias från makt och ansvar. Barn ska inte behöva känna att de genom att uttrycka sin vilja och berätta om sin situation också tvingas ta ansvar för vilka beslut som fattas. Barnet får inte heller pressas på synpunkter eller sättas i svåra valsituationer. Barnets val att inte uttrycka sig är också en delaktighet. Det måste finnas en balans så att barn kan erbjudas större delaktighet utan att de får för stort ansvar för sin livssituation. Barnets delaktighet ska alltid framgå av dokumentationen.

Är barnet under 15 år har det ingen möjlighet att själv föra talan. Om barnet fyllt 15 år har barnet rätt att föra sin egen talan (partsställning enligt 11 kap 10§ SoL) i mål och ärenden.

Barn som fyllt 15 år kan själva ansöka om och beviljas bistånd i form av öppenvårdsinsatser även om vårdnadshavare inte samtycker till insatsen (SoL 3 kap. 6a §). Om ett barn, som är över 15 år, har behov av öppenvård

har vårdnadshavares inställning därmed inte någon avgörande betydelse. Dock bör man tänka på att det finns en risk att insatsen inte får avsedd effekt om vårdnadshavaren motsätter sig den. Har barnet fyllt 15 år får bistånd i form av kontaktperson/kontaktfamilj dessutom endast beviljas om barnet själv begär eller samtycker.

Kontakter med barnet

Socialnämnden ska göra sitt yttersta för att komma till tals med det berörda barnet för att få del av deras berättelse. För att underlätta detta krävs ett gott samarbete och förtroende mellan barnets vårdnadshavare och socialnämnden.

Grundregel inom socialnämnden i Danderyds kommun är att alltid samtala med eller observera barnet som berörs av en förhandsbedömning, utredning eller uppföljning av insats. Samtalen och observationerna ska alltid dokumenteras. Vid samtal med barn är det viktigt att det sker i en miljö som känns trygg för barnet och att metoder och arbetssätt är väl anpassade till barnets förutsättningar. Om samtal med barn ska hållas enskilt eller i närvaro av vårdnadshavare eller annan närstående person måste bedömas i varje enskild situation.

I kontakt och samtal med barn kan handläggaren använda olika hjälpmedel, exempel nallekort, nätverkskartor, dockor, skalor eller önskefrågor.

När en utredning gäller yngre barn kan information inhämtas genom observation av barnet i hemmiljö eller förskolemiljö.

I vissa fall kan det vara omöjligt att få till stånd en dialog med barnen eller det bedöms vara olämpligt. Om så är fallet så ska bedömningen dokumenteras och motiveras.

I de fall barnet inte framför sina åsikter ska barnets inställning så långt som möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i relation till barnets ålder och mognad.

Föräldrars ställning

Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn

Alla underåriga, det vill säga barn under 18 år, företräds i mål och ärenden av vårdnadshavare. För asylsökande ensamkommande barn ankommer det på den gode mannen att se till att barnets behov tillgodoses. Om barnet beviljas uppehållstillstånd så ska istället en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare utses.

Vårdnadshavare har som regel rätt att ta del av uppgifter som rör deras barn. Att en utredning inletts kan inte sekretessbeläggas för en vårdnadshavare om det inte finns särskilda skäl så att man kan avvakta något med att underrätta vårdnadshavare. Skälen kan exempelvis vara att vårdnadshavare eller någon annan familjemedlem är misstänkt för övergrepp eller misshandel av barnet.

Under pågående utredning är vårdnadshavare alltid part och har därmed rätt till insyn i ärendet. Vårdnadshavares rätt att ta del av sekretesskyddade uppgifter och handlingar rörande barnet kan dock begränsas enligt 12 kap. 3 § OSL om det finns skäl att tro att barnet lider betydande men. Med betydande men avses att den unge löper påtaglig risk att skadas allvarligt psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut. Det kan vara fråga om särskilt integritetskänsliga uppgifter, men även andra uppgifter som kan missbrukas av vårdnadshavare på ett sätt som allvarligt skadar barnet.

Vårdnadshavares roll vid samtal med barn

Som grundregel ska vårdnadshavare informeras om att samtal med barnet kommer att hållas och ge sitt samtycke innan samtalet genomförs. Det har i de flesta fall stor betydelse för barnets bästa att ett samtycke finns från vårdnadshavarens sida.

Socialnämnden får tala med barnet utan vårdnadshavares samtycke och utan att vårdnadshavare är närvarande om behov finns av ingripande till ett barns skydd (11 kap. 10 § SoL).

Hur samtalen med barnet ska genomföras om vårdnadshavare motsätter sig det får avgöras utifrån varje enskilt barns förutsättningar. Vid misstanke om brott mot barn gäller andra förutsättningar (se avsnitt Brott mot barn).

Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter rörande den andra vårdnadshavaren

I en utredning rörande ett barn kan information om en vårdnadshavares personliga omständigheter behöva inhämtas, exempelvis journalhandlingar från hälso- och sjukvård. Dessa handlingar ska tillfogas barnets akt.

Information om personliga omständigheter gällande en vårdnadshavare som påverkar dennes föräldraförmåga har den andra vårdnadshavaren rätt att ta del av för att kunna ta sitt ansvar som vårdnadshavare. Detta innebär dock inte att den andra vårdnadshavaren har rätt att ta del av detaljerade uppgifter såsom exempelvis journalkopior från hälso- och sjukvård. Omständigheter som påverkar föräldraförmågan ska sammanfattas i beslutsunderlaget, men försiktighet ska gälla avseende att bifoga journalkopior eller liknande rörande en vårdnadshavare till utredningen. Om en vårdnadshavare begär ut handlingar som inhämtats från en annan myndighet rörande den andra vårdnadshavare måste försiktighet råda gällande vad som ska lämnas ut. Som regel ska ett beslut fattas om att sekretessbelägga sådana handlingar.

Anmälan och förhandsbedömning

Anmälningsskyldighet

En förutsättning för att socialnämnden ska kunna ingripa till barns skydd eller utreda deras behov av stöd och behandling i övrigt är att socialnämnden får vetskap om förhållanden som kan innebära en risk för

ogynnsam utveckling. Regler om anmälningsskyldighet framgår i 14 kap. 1 § SoL.

Anmälningsskyldigheten innebär att myndigheter som arbetar med barn och unga, verksamheter inom hälso- och sjukvård, rättspsykiatrisk verksamhet, kriminalvården och polismyndigheten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Det finns inte någon skillnad mellan privatpraktiserande och offentliga yrkesutövare utan anmälningsskyldigheten avser alla.

Anmälningsskyldigheten gäller även alla anställda i angivna myndigheter och verksamheter. Detta innebär att en organisation eller en chef inte behöver vara den som anmäler och kan inte heller hindra en yrkesutövare från att anmäla. En anmälan från en yrkesutövare kan aldrig vara anonym och bör även lämnas skriftligen även om den initiala anmälan lämnas per telefon eller muntligen vid ett möte.

Anmälningsskyldigheten uppstår vid kännedom om eller misstanke om att ett barn far illa. Även uppgifter som kan vara svårbedömda och obekräftade ska därför anmälas. Det är sedan nämndens uppgift att undersöka vilken grund som kan finnas för uppgiften och ta ställning till om utredning ska inledas.

Verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet. Familjerådgivningen har därmed en begränsad anmälningsskyldighet.

Enligt 14 kap. 1c § SoL framgår att ”var och en”, d.v.s. allmänheten, som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden. Allmänheten har möjlighet att lämna anmälan anonymt, d.v.s. utan att uppge sin egen identitet. Uppger anmälaren sitt namn kan dock anmälaren inte längre vara anonym. Behovet av sekretesskydd för uppgiftslämnare prövas utifrån OSL.

En anmälare kan aldrig ta tillbaka information utan har socialnämnden väl fått informationen har det kommit till nämndens kännedom.

Socialnämnden bör enligt 14 kap. 1 a § SoL erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett anmälningsmöte om det är till barnets bästa.

Anmälningsskyldighet avseende unga vuxna med missbruksproblem

Anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL gäller endast barn under 18 år. Om en myndig person fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel kan uppgifter om den unge ändå lämnas till socialnämnden om det behövs för att den enskilde ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd (25 kap. 12 § OSL). En utredning kan i dessa fall inledas enligt 11 kap. 1 § SoL om den enskilde samtycker till det. En utredning kan även inledas utan samtycke för en person som är över 18 år

men under 20 år i de fall det inte kan uteslutas att hen är i behov av vård med stöd av 3 § LVU på grund av eget beteende.

Om personen är fyllda 20 år får ställning tas om det finns skäl att inleda en utredning enligt LVM (7 § LVM).

Den unges tidigare vårdnadshavare ska inte underrättas om att en utredning inleds och inte heller kommuniceras utredningen.

Rådgivning/konsultation

Det är viktigt att det finns en möjlighet för professionella och privatpersoner att rådgöra med socialnämnden om oroande förhållanden för ett barn, och få nämndens syn på situationen, utan att röja ett barns identitet. I Danderyds kommun kan professionella och privatpersoner kontakta mottagningen för att få rådgivning och konsultation i barn och ungdomsärenden. Utanför kontorstid ansvarar socialjouren för att göra bedömningar i akuta situationer.

Om socialnämndens handläggare bedömer att de beskrivna förhållanden för barnet innebär en risk för att barnet kan fara illa, ska den som tagit kontakten med socialnämnden uppmanas att röja barnets identitet så att en anmälan kan upprättas. När det gäller personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med barn ska de upplysas om sin anmälningsskyldighet.

Möjlighet att lämna ut information till anmälaren

Socialnämnden får enligt 14 kap. 1b § SoL informera den som har gjort anmälan om att utredning inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra det.

Samtycke måste därmed inte ges av vårdnadshavare eller den som anmälan gäller. Det är dock endast professionella som har gjort en anmälan som har rätt till sådan information. Det gäller således inte privatpersoner.

Information och anmälningsskyldighet inom socialnämnden

I Danderyds kommun har familjeavdelningen utredningsansvaret avseende barn och unga. Om en anställd vid en annan avdelning inom socialnämndens verksamhetsområde uppmärksammar förhållanden som kan vara till skada för barn eller unga måste denne göra en orosanmälan.

Förhandsbedömning och omedelbar skyddsbedömning vid anmälan

Alla anmälningar ska, oavsett pågående utredning eller insats, bedömas samma dag som anmälan har inkommit. Bedömningen ska också dokumenteras och motiveras samma dag. Om anmälan inkommer sent kan skyddsbedömningen avvakta till nästa dag. I skyddsbedömningen tar man ställning till om barnet är i behov av omedelbart skydd från socialnämnden.

Om en anmälan innehåller uppgifter om att ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående ska en utredning inledas utan dröjsmål (SOSFS 2014:4). Detta innebär att beslut om att inleda utredning inte ska

avvakta en förhandsbedömning. Det som då måste göras i inledningen av ett ärende är en skyddsbedömning av barnets akuta behov av skydd.

Socialtjänsten får under förhandsbedömning ta kontakt med anmälaren om det finns behov av förtydliganden avseende innehållet i anmälan. Kontakt får även tas med vårdnadshavare och barnets/den unge. Om anmälan gäller ett barn som omfattats av tidigare anmälningar eller utredningar får även socialnämndens tidigare kännedom vara en del i förhandsbedömningen. Om ytterligare kontakter eller information behövs utöver anmälaren, vårdnadshavare och barn behöver måste beslut först fattas om att inleda utredning.

Vårdnadshavare ska som regel skyndsamt få kännedom om inkommen anmälan och dess innehåll samt ges möjlighet att bemöta den. En bedömning av lämplighet att informera måste dock göras i varje enskilt fall. Det kan finnas undantagsfall där det bedöms att det är till men för barnet att vårdnadshavare informeras. Sekretessprövning ska då ske med utgångspunkt från OSL, se avsnitt Brott mot barn.

Beslut att inte inleda utredning

Om förhandsbedömning visar att det är klarlagt att barnet, mot bakgrund av det som framkommit av anmälan och under förhandsbedömning, inte är i behov av stöd eller skydd från socialtjänsten ska beslut fattas att ej inleda utredning.

Även om det finns en pågående insats med aktuell verkställighet ska det fattas beslut om utredning ska inledas eller ej. Om beslut fattas att inte inleda utredning ska inkommen anmälan bifogas till det pågående ärendet.

Beslut att ej inleda utredning kommuniceras muntligt med berörda parter. Information ska ges om hur anmälan och förhandsbedömningen sparas. Anmälan och förhandsbedömningen förvaras antingen i den tidigare upprättade personakten eller i datumordning i särskild pärm (kronpärm) för handlingar som inte föranlett något ärende (om personakt inte finns upprättad sedan tidigare). Om vårdnadshavare önskar skickas handlingen hem. Beslut om att inte inleda utredning kan inte överklagas.

Beslut att inleda utredning

I Danderyds kommun inleds alltid utredning enligt 11 kap 1 och 2 §§ SoL utifrån anmälan och enligt 11 kap 1 § SoL utifrån ansökan.

Vårdnadshavare ska informeras om att utredning inletts. Informationen ska delges muntligt samt att det skriftliga beslutet expedieras till vårdnadshavare. Bifogas görs också en broschyr med information om utredningsprocessen.

Anmälan och förhandsbedömningen förvaras i personakt. Beslut att inleda utredning kan inte överklagas.

Brott mot barn

När en anmälan rör barn eller unga ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. Ett barn som misstänks vara utsatt för brott ska vid behov skyddas, stödjas och få insatser.

I anmälningar där det finns misstanke om brott mot barn, våld eller sexuella övergrepp, hedersrelaterat våld och barn som bevittnat våld, ska följande bedömningar göras:

- barnets behov av stöd och hjälp akut, inklusive vård eller boende i ett annat hem än det egna,
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna,
- barnets egen uppfattning om våldet och dess konsekvenser samt sociala situation,
- vardera föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barnet, och
- barnets och familjens behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt.

Socialnämnden kan göra bedömning att ytterligare information, utöver anmälan, behövs av barnet för att kunna bedöma barnets skyddsbehov. För vidare information och genomförande av ett sådant barnsamtal se rutinen ”Brott mot barn”

Dessa bedömningar ska alltid dokumenteras och motiveras. Om barnet är i behov av skydd eller det finns risk för att barnet utsätts ytterligare för våld behöver ärendet handläggas akut och åtgärder vidtas för att säkerställa barnets skyddsbehov.

Polisanmälan

Om en polisanmälan, enligt 12 kap 10 § SoL ska göras initialt angående misstanke om brott mot barnet bedöms i varje enskilt ärende utifrån barnets behov av skydd och stöd. Grundprincipen är att våld mot barn ska polisanmälas. I vissa situationer kan socialnämnden bedöma att det inte är till barnets bästa att göra en polisanmälan direkt då anmälan inkommer. Båda ovanstående ställningstaganden ska motiveras i journalen. Se mer information i rutinen ”Brott mot barn” för mer vägledande information.

När polisanmälan om brott mot barn har gjorts bedömer Barnahus Stockholm Nord om samråd ska erbjudas för vidare planering

Under utredningstiden utreds våldets konsekvenser för barnet och eventuella behov av insatser. Informationen sammanställs i beslutsunderlaget och ett ställningstagande, utifrån inkommen information under utredningstiden,

görs återigen om polisanmälan ska göras. Om förslaget är att polisanmälan inte ska göras presenteras beslutsunderlaget och förslag till beslut till socialutskottet som är beslutsdelegat.

Information till vårdnadshavare

När en polisanmälan görs inleder polisen en förundersökning. Åklagare är förundersökningsledare. Socialnämnden omfattas av polisens förundersökningssekretess vilket innebär att information om brottet ska minimeras till vårdnadshavare. Socialnämnden kan således avvakta att informera vårdnadshavare, under en kortare period, om att utredning har inletts.

Polisen ska skyndsamt förhöra barnet. Om det dröjer mer än två veckor behöver socialnämnden bedöma hur länge polisförhör kan avvaktas och när socialnämnden behöver gripa in till skydd för barnet samt informerar vårdnadshavare. En dialog behöver i så fall föras med polisen kring vilken information som kan lämnas till vårdnadshavarna.

Sekretessen får dock aldrig påverka socialnämndens bedömning av barnets behov av skydd. Socialtjänstens uppdrag är att skydda barn, polisens är att utreda brott.

Förhör med barnet

Förhöret med barnet genomförs oftast utan att vårdnadshavare vet om det. Anledningen är att barnets berättelse inte ska påverkas av någon annan.

Tingsrätten utser en särskild företrädare för barnet. Den särskilda företrädaren företräder barnet under förhör och förundersökning samt eventuell rättegång.

Barnets socialsekreterare närvarar vid barnförhöret för att lyssna på barnets berättelse samt bedöma eventuellt behov av skydd. Efter att polisen informerat vårdnadshavare kontaktar socialsekreterare vårdnadshavare och erbjuder ett samtal enskilt med vårdnadshavare men också tillsammans med barnet samma dag. Syftet är att ge vårdnadshavare information och stöd samt möta upp barnet och dess frågor och funderingar men också för att göra en förnyad skyddsbedömning.

Läkarundersökning

Åklagare kan fatta beslut om att barnet ska läkarundersökas för att fastställa eventuella fysiska skador inom ramen för brottsutredningen. Den särskilt förordnad företrädare är den som ger sitt medgivande. Socialnämnden kan inom ramen för LVU fatta beslut om att läkarundersöka barnet. Syftet är då att barnet ska få den läkarvård som denne är i behov av för eventuella skador. Det är viktigt att förstå skillnaden mellan åklagarens beslut om läkarundersökning och socialnämndens då åklagare har till uppgift att bevisa brott och socialnämnden att se till att barnet får behövlig vård.

Våld i nära relationer

Danderyds kommun har valt att utgå från Socialstyrelsens definition gällande våld i nära relationer, vilket är ”Våld i nära relationer är ofta ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott”. Socialstyrelsen beskriver mer konkret att våld kan innebära både fysiska, sexuella och psykiska övergrepp. Även ekonomiskt våld, materiellt våld, latent våld och försummelse ingår i definitionen av våld i nära relationer.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer SOSFS 2014:4 ska tillämpas i socialnämndens arbete med:

1. Barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående
2. Barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående

Handläggningsstöd finns i handboken ”Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer”, Socialstyrelsen samt i Danderyds kommuns handlingsplan mot våld i nära relation som antagits av socialnämnden.

Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp att förändra sin situation (5 kap 11 § SoL).

Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge (6 kap 2a § FB). Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall det fästas avseende särskilt vid:

- Risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligt förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, och
- Barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

Genom att låta både barn och föräldrar komma till tals var för sig och vara tydlig med att uppgifter om våld och förmågan att skydda barnet från att bevittna våld är faktorer som väger tungt i bedömningen av föräldraförmågan.

Riskbedömning

När uppgifter om våld förs fram måste uppgifterna alltid prövas och en riskbedömning göras. Bedömningen av risken ska väga tungt och få betydelse för bedömningen av vad som är bäst för barnet. Det gäller inte bara övergrepp som är riktade direkt mot barnet, utan även övergrepp som riktar sig mot andra i familjen, t.ex. mot en förälder eller syskon. Omständigheter som kan ha betydelse för bedömningen är t. ex. tidigare övergrepp,

hot om övergrepp, allmän attityd till våld, missbruksproblem och psykisk sjukdom.

Det är risken som ska bedömas inte förekomsten. Det räcker med att det finns omständigheter som talar för att det finns en risk för att barnet kommer att fara illa. Att en polisanmälan om våld inte lett till en fällande dom ska inte tolkas som att det är kartlagt att barnet inte löper risk.

Dokumentation

Hur dokumentationen ska gå till regleras i en rad olika lagar såsom t ex: socialtjänstlagen, förvaltningslagen, offentlighets- och sekretesslagen och tryckfrihetsordningen. Hur dessa ska tillämpas finns beskrivet i ett antal olika skrifter, men mycket information går att hitta i Socialstyrelsens handböcker.

I 11 kap 5 § SoL framgår vad det är som ska dokumenteras:

- Handläggning av ärenden som rör enskilda, samt genomförande av beslut om stödsatser, vård och behandling ska dokumenteras.
- Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Syfte med dokumentationen är:

- Rättssäkerhet
- Utveckling av verksamheterna
- Utvärdera resultaten (kunskap)
- Arbetsredskap för vid planering och uppföljning
- Skydd för klienterna mot felaktig eller bristfällig handläggning

Dokumentationens omfattning

För att dokumentationen ska kunna tjäna sitt syfte ska den innehålla tillräcklig, väsentlig och korrekt information. Vad detta innebär kan variera mellan olika verksamheter och ärendetyper.

Endast de uppgifter som har betydelse med hänsyn till verksamhetens art och det enskilda fallet behöver dokumenteras.

Mindre insatser kan dokumenteras mer summariskt. Det är därför viktigt att reflektera över i vilket syfte en handling upprättas så att innehållet begränsas till vad som är relevant i sammanhanget.

Hur ska dokumentationen göras?

- Objektivt och sakligt

- Uppgifterna ska vila på ett korrekt underlag och inte vara av nedsättande karaktär
- Ett krav för att värderande omdömen ska få förekomma bör vara att de har sakligt underlag och är av verklig betydelse för saken
- Återhållsamhet bör iakttas när det gäller uppgifter om den enskildes privatliv, om inte uppgifterna är nödvändiga för bedömningen i ärendet
- Myndigheten ska sträva efter att uttrycka sig lättbegriplig

Barnperspektiv i dokumentation

Det ska alltid framgå ur dokumentationen vilken information som har lämnats till ett barn, på vilket sätt informationen lämnades samt av vem. Det ska även framgå vilka åsikter som barnet har fört fram, hur man tagit hänsyn till dessa och hur man har beaktat barnets bästa. Om barnet inte har framfört sina åsikter ska det dokumenteras hur man har gått tillväga för att så långt som möjligt klargöra barnets eller den unges inställning.

Journal

Med journal avses: ”den del av en personakt där anteckningar av betydelse för handläggning av ett ärende samt för genomförande och uppföljning av en insats görs i kronologisk ordning” (2 kap 1§ SOSFS 2014:5)

Det förutsätter att det finns en tydlig och omedelbar koppling mellan journalanteckningar som förs fortlöpande och separata handlingar som tillförs personakten

Av journalen ska framgå:

- När åtgärder har vidtagits och av vem
- När faktiska omständigheter eller händelser av betydelse har inträffat
- När en handling av betydelse har kommit in till eller upprättats av den som bedriver verksamhet
- Ställföreträdare, ombud eller biträde har medverkat vid handläggning av ett ärende eller vid genomförande eller uppföljning av en insats, och
- Tolk eller kommunikationsstöd har använts vid kontakter med den enskilde.

Journalanteckning

Journalanteckningar bör vara kortfattade och innehålla tydliga hänvisningar till andra handlingar i personakten som ger ytterligare information. Journalanteckningar är bra om de skrivs med en ingress där det framgår:

- Mötesdeltagare

- Vilka frågor som i huvudsak behandlats
- Vad mötet resulterade i

Det som framkommer i samtalet dokumenteras företrädesvis i punktform. Dokumentera särskilt; situation, hur ofta/hur länge, omfattning och konsekvenser kring risk- och skyddsfaktorer (enligt metodstöd i BBIC). Detta för att underlätta bedömning och målformulering vid insats

E-post ska sparas i sin helhet i akten och hänvisas till i en kort journalanteckning om att det inkommit.

SMS - Om innehållet är mycket kort kan det skrivas av i en journalanteckning. Om det är längre bör det hanteras på samma sätt som e-post.

Beslutsunderlag

Inför nämndens beslut i ett ärende ska faktiska omständigheter, händelser av betydelse och bedömningar som ligger till grund för nämndens beslut sammanställas till ett beslutsunderlag. Av beslutsunderlaget ska det framgå (5 kap. 9 § SOSFS 2014:5):

1. Vad ärendet gäller
2. Vem eller vilka personer ärendet avser
3. Vilka överväganden som ligger till grund för nämndens förslag till beslut

Ett beslutsunderlag som gäller en insats enligt SoL ska även innehålla uppgifter om:

1. Den enskildes uppfattning om sina behov och hur dessa kan tillgodoses
2. Nämndens bedömning om den enskildes behov
3. Hur utredningen har genomförts
4. Nämndens prövning av den enskildes förmåga att själv tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt
5. Vilka andra insatser som har övervägts tillsammans med den enskilde
6. Målet eller målen för den insats som föreslås

Vad som är tillräcklig och väsentlig information beror på ärendets komplexitet. Underlaget kan i vissa fall vara mycket kort och bara redovisa en eller två kontakter. I andra fall behövs ett mer utförligt underlag med en redovisning av information från barnet, vårdnadshavarna, sakkunniga och referenspersoner.

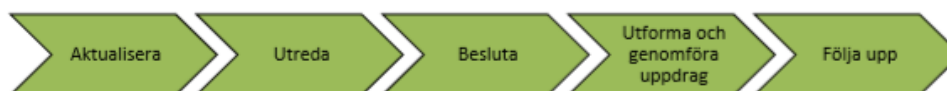
Ofta är det nödvändigt att sovra bland de uppgifter som finns i personakten, så att beslutsunderlaget koncentreras till de uppgifter som är av direkt betydelse för nämndens beslut

Utredningsprocessen

Syftet med en utredning är att klargöra om barnet har behov av skydd eller stöd från socialnämnden.

Handlägningsprocessen ska följa en särskild processmodell med olika handlägningssteg:

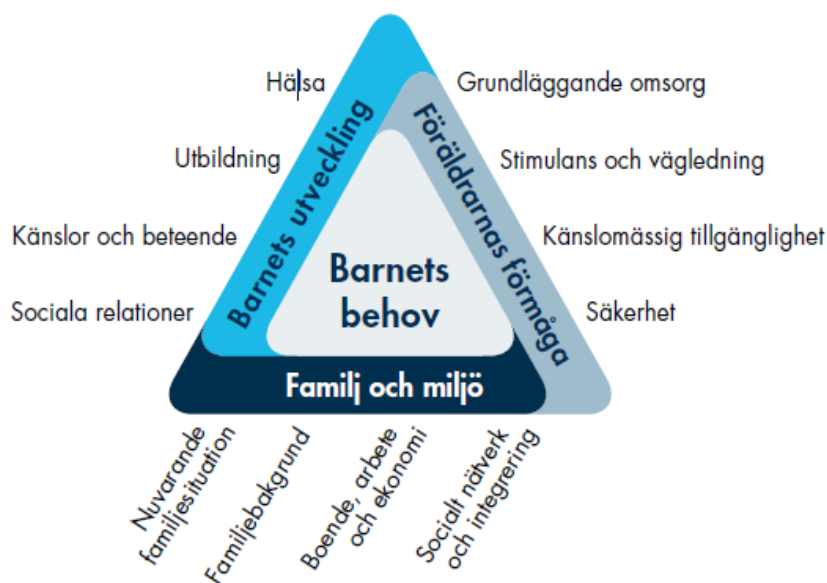
Värdefull fördjupad information och anvisningar om BBIC finns i Socialstyrelsens publikationer Grundbok i BBIC samt Metodstöd för BBIC.

Barns behov i centrum - BBIC

BBIC är ett handlägnings- och dokumentationssystem med en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen. Alla utredningar och uppföljningar av insatser avseende barn ska i Danderyds kommun bedrivas utifrån Barns behov i centrum, BBIC. Alla BBIC dokument finns tillgängliga i verksamhetssystem och ska alltid användas.

BBIC syftar till:

- Stärka barns delaktighet och inflytande
- Förbättra samarbetet med barnet och nätverk
- Skapa struktur och systematik i arbetet så att handläggning och Insatser lättare kan följas upp
- Bidra till ökad kvalitet och rättssäkerhet.

BBIC-triangeln

BBIC-triangeln är en modell och en tankestruktur om ett barn och barnets behov som kan användas under hela processen. Triangeln har tre sidor: Barnets utveckling, Föräldrarnas förmåga och Familj och miljö.

- Barnets utveckling består av fyra utvecklingsområden hos barnet: Hälsa, Utbildning, Känslor och beteende samt Sociala relationer. Områdena utgår ifrån ett medicinskt, ett psykologiskt, ett pedagogiskt respektive ett socialt perspektiv på barns utveckling.
- Föräldrarnas förmåga beskrivs med hjälp av fyra olika områden: Grundläggande omsorg, Stimulans och vägledning, Känslomässig tillgänglighet samt Säkerhet.
- Familj och miljö omfattar det sammanhang som barnet och föräldrarna befinner sig i och är indelat i fyra olika områden: Nuvarande familjesituation, Familjebakgrund, Boende, arbete och ekonomi och Socialt nätverk och integrering.

I centrum av triangeln finns barnets behov. Genom att väga samman triangelns tre sidor – se till barnets utveckling i relation till föräldrarnas förmåga i den familj och miljö de befinner sig i – görs en bedömning av vad som är barnets behov.

Triangeln ger en struktur i arbetet med utredning och uppföljning av barns behov inom socialtjänsten. Barnets behov ska bedömas utifrån de tre sidorna som alla samspelar och påverkar barnets förutsättningar. Triangeln kan exempelvis användas:

- Som utgångspunkt för planering av utredning och insats

- Som utgångspunkt i samtal
- För att hämta in och analysera information till utredningen
- Som avstämning i utredning och insats
- Som hjälp att tydliggöra information
- Som hjälp att analysera och bedöma behov av eventuella insatser
- Som gemensam referensram i det professionella nätverket

Triangeln består av tolv olika områden. De är i sin tur indelade i ett antal delområden som fokuserar på det som enligt forskningen är av särskild betydelse för att identifiera risk- och skyddsfaktorer.

Varje utredning och uppföljning måste ha ett tydligt barnfokus och bygga på samtal med och observation av barnet med hänsyn taget till mognad och utvecklingsnivå. Dessutom måste ansvariga handläggare ha kunskap om barn och ungas normalutveckling, vad som kan ses som normala avvikelser och när stödjande insatser kan behövas.

Eftersom barnets utvecklingsområden ibland samspelar med varandra är det viktigaste inte under vilken rubrik i beslutsunderlaget som informationen finns utan att barnets situation belyses och senare analyseras.

Föräldrarnas omsorgsförmåga kan påverkas negativt av exempelvis psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet. Det betyder dock inte att eventuella problem hos föräldrarna med automatik medför att barnet far illa. Problem hos föräldrar ska alltid beaktas ur ett helhetsperspektiv samt hur dessa får konsekvenser för barnet.

Faktorerna som ingår i familj och miljö kan ge stor påverkan på ett barns situation, exempelvis ekonomi och boende. I vissa fall kan föräldrar endast påverka delar av dessa faktorer och de är även beroende av strukturella förhållanden, exempelvis av arbetsmarknads- och bostadspolitik. Andra faktorer är beroende av föräldrars egna uppväxtvillkor där barndomsupplevelser av exempelvis missbruk, våld, psykisk ohälsa eller migration kan påverka föräldraförmågan negativt. En trygg uppväxt och/eller ett positivt familjenätverk kan å andra sidan vara skyddande faktorer om problem finns inom andra områden.

Förutsättningar för utredning

När utredningen rör ett barns behov av stöd eller skydd ger lagen socialtjänsten vissa särskilda befogenheter enligt 11 kap. 2 § SoL. Socialtjänsten får konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs för att kunna bedöma behovet av insatser utan krav på samtycke från vårdnadshavare.

En utredning ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Den ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet samt inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av

omständigheterna i ärendet (11 kap. 2 § SoL). Det innebär att en utredning ska fokusera på de problemområden som identifierats i ansökan eller anmälan och ges den omfattningen som krävs för att kunna leda fram till ett sakligt korrekt beslut av barnets behov av skydd och stöd.

Om det framgår av utredningen att vårdnadshavare, eller barn som fyllt 15 år, inte kommer att ta emot erbjudna stödinsatser, kan socialtjänsten inte tvinga dem till det och utredningen ska avslutas. Det är viktigt att i dessa fall noga dokumentera varför utredningen avslutades utan insats.

Endast om förhållandena är sådana att LVU inte kan uteslutas kan utredningen fortsätta mot vårdnadshavares och barnets vilja.

Information till den enskilde

De som berörs av utredningen, barnet och vårdnadshavare, ska ges tydlig information om vad en utredning innebär. Informationen ska innehålla uppgifter om vem som ansvarar för utredningen, hur en utredning genomförs utifrån lagregler, utredningstider och hur och vilken information som inhämtas. Information ska även ges om rätten till insyn, yttranderätt, samtycke och överklagningsmöjligheter enligt SoL och FL.

Både barnet och vårdnadshavare bör hela tiden göras delaktiga i utredningens fortskridande avseende vilka kontakter som tas och eventuella bedömningar. Om det inte är olämpligt bör barnet och vårdnadshavare vara närvarande vid de möten som hålls under utredningen då information inhämtas. I de fall vårdnadshavaren eller barnet, om det fyllt 15 år, motsätter sig utredning är det särskilt angeläget att sträva efter öppenhet och delaktighet för att möjliggöra för att eventuella insatser ska få avsett effekt.

Den som är part i ärendet ska kommuniceras beslutsunderlaget och få möjlighet att yttra sig över det innan myndigheten fattar sitt beslut. Skyldigheten att kommunicera syftar till att stärka den enskildes rättssäkerhet. Kommunikering kan ske skriftligt genom att utredningen skickas till parterna eller muntligt genom att utredningens innehåll går igenom med parterna vid ett möte. Vad som är mest lämpligt avgörs i det enskilda fallet. När och hur kommunikeringen har gjorts måste framgå i dokumentationen i akten.

I samband med utredning som utförs enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL bör kontakt tas med en förälder som inte är vårdnadshavare för att inhämta uppgifter om det inte är klarlagt att det är olämpligt. Förälder som inte är vårdnadshavare har ingen rätt att ta del av resultat av utredning utan samtycke från vårdnadshavare.

Utredningsplan

Varje utredning inleds med en planering över vad som ska klargöras i utredningen och hur detta är tänkt att gå till. När utredningen planeras är det viktigt att barnets skyddsbehov står i centrum. Planeringen ska dokumenteras i BBIC utredningsplan. Planeringen ska besvara följande:

- Vad ska utredas? (utredningens frågor)

- Hur ska svaren hittas? (planering av utredningens genomförande)

En utredningsplan ska alltid göras i alla utredningar. Utredningsplanen ska göras i samarbete med vårdnadshavare och barnet men kan med fördel förberedas av ansvarig handläggare innan man träffar barnet och vårdnadshavare.

Under utredningens gång kan det alltid framkomma ytterligare information som gör att den ursprungliga utredningsplanen kan behöva revideras.

Även om det är socialtjänsten som slutligen bestämmer hur en utredning ska genomföras och vilka kontakter som ska tas är grundregeln att utredaren alltid ska eftersträva samförstånd med de som utredningen rör och noga informera om vilka kontakter som tas och vad som kommer fram i dessa kontakter.

Insamlande av information under utredning

Ett annat sätt att inhämta information till utredningen är att kontakta personer som känner barnet eller familjen privat eller genom sin yrkesutövning.

En referensperson är någon som tillfrågas som referent i utredningen. Det kan vara en granne, släkting eller en vän till familjen som utifrån sitt perspektiv lämnar information om något område i triangeln.

En sakkunnig är någon som uttalar sig i sin yrkesroll, exempelvis en förskollärare som lämnar uppgifter om barnets närvaro på förskolan eller skolsköterska som lämnar uppgifter om barnets hälsokontroller.

Enligt 14 kap. 1 § 3 st. är de myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som har en anmälningsskyldighet även en skyldighet att lämna socialnämnden alla de uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Viktigt är också att referenspersonen och den sakkunnige får läsa igen socialnämndens anteckningar från samtalet och godkänna dess innehåll.

BBIC tillhandahåller stödmaterial för att inhämta uppgifter genom konsultationer. Stödmaterialen består av frågor som är tänkta att ställas vid ett konsulterande samtal. I de fall samverkanspartner behöver lämna uppgifter till socialtjänsten skriftligt kan de använda sig av utlåtandemallar som stöd.

Till en utredning kan även information inhämtas från experter inom andra yrkesområden i form av intyg, utlåtande, utredningar eller journaler från exempelvis barn- och ungdomspsykiatri, vuxenpsykiatri eller andra myndigheter och institutioner. Vid inhämtande av information från andra experter är det viktigt att definiera vilken typ av information som är relevant utifrån pågående utredning. Med fördel kan specifika frågeställningar formuleras.

Alla uppgifter av betydelse som inhämtas under en utredningsprocess ska dokumenteras i journalen i verksamhetssystemet. Om handlingar inhämtats ska en journalanteckning göras om vilken handling som inkommit och i

övrigt hänvisas till personakten om handlingarna inte kan tillfogas verksamhetssystemet.

Analys och bedömning

När all nödvändig information är inhämtad och nödvändiga kontakter är tagna ska det insamlade materialet sammanfogas och den slutgiltiga analysen och bedömning genomföras

Med hjälp av analysen ska handläggaren klargöra barnets behov och besvara utredningens frågor. De avstämningar och bedömningar som har gjorts under utredningens gång behöver i slutet vägas samman med den slutliga analysen och bedömningen. Hur de olika sidorna i triangeln påverkar varandra är en del av analysen.

Socialtjänsten ska dokumentera hur barnets bästa har beaktats. Hur omfattande analysen och bedömningen blir beror på ärendets karaktär.

I BBIC kan bedömningsarbetet ske i tre steg:

1. Bedömning av risk
2. Bedömning av behov
3. Bedömning av mottaglighet

I BBIC metodstöd finns frågor till stöd för de tre olika stegen.

Steg 1: Bedömning av risk

Riskprincipen säger att insatsers intensitet och omfattning bör anpassas efter barnets risknivå. Ju högre risk, desto högre intensitet och större omfattning av insatser behövs generellt.

Det är även viktigt att känna till att riskfaktorer ofta har en kumulativ inverkan, vilket innebär att ju fler risker ett barn utsätts för eller omges av, desto högre blir den totala risken för att barnet utvecklar psykosocial problematik. Riskfaktorerna behöver viktas mot skyddsfaktorerna. Närvaron av en eller flera skyddande faktorer kan göra det möjligt för barnet att utvecklas positivt, trots närvaro av risker.

I BBIC görs två olika riskbedömningar. Gemensamt för dem båda är att de görs utifrån en sammanvägning av de risk- och skyddsfaktorer som framkommit under utredningen. Bedömningen grundar sig på riskfaktorernas omfattning och allvarlighetsgrad respektive skyddsfaktorernas omfattning och funktion för det enskilda barnet.

I BBIC är den ena riskbedömningen inriktad på om barnet far illa i sin nuvarande situation och om barnet behöver insatser. Den andra riskbedömningen i BBIC är inriktad på hur hög risken är att barnets och familjens problem kommer att fortsätta eller förstärkas och hur hög risken är att barnet utvecklar långvariga psykosociala problem. Riskbedömningen ger även vägledning om med vilken intensitet och omfattning eventuella insatser bör ges.

I BBIC finns en skala som kan användas som stöd i de båda riskbedömningarna.

Steg 2: Bedömning av behov

I en utredning kan det framkomma ett stort antal riskfaktorer. Samtliga dessa faktorer är dock oftast inte orsaken till att det finns svårigheter i familjen. Några av dem kan exempelvis vara konsekvenser av bristande omsorg, andra kan förstärka en grundproblematik. *Behovsprincipen* innebär att väja ut och fokusera på förändringsbara riskfaktorer. För att kunna ta reda på vilka faktorer som upprätthåller en problematik och som därmed behöver förändras görs en bedömning av de *centrala behoven*. Med *centrala behov* menas de risker som gör att problemen fortsätter (även kallade *upprätthållande faktorer*) och de skyddsfaktorer som motverkar problematiken (även kallade *motverkande faktorer*).

I en utredning kan det framkomma ett flertal olika risker. Det behöver inte innebära att alla dessa risker ska vara i fokus för insatser för att åstadkomma en förändring i familjen. Det är de upprätthållande respektive motverkande faktorerna som identifieras som ska vara i fokus i kommande insatser, för att göra dem så effektiva som möjligt.

Steg 3: Bedömning av mottaglighet

Det tredje steget innebär att skapa så bra förutsättningar som möjligt för att insatserna ska kunna tas emot och få önskade effekter. *Mottaglighetsprincipen* innebär att de mest effektiva insatserna ska erbjudas.

Insatserna ska anpassas utifrån barnets eller familjens förutsättningar. Beslutsfattande och planering av insatser går ofta hand i hand. Insatserna behöver utformas så att barnet och familjen får bästa möjliga förutsättningar att tillgodogöra sig insatserna.

Om familjen deltar i planeringen av insatser bidrar det till att planeringen blir mer heltäckande, eftersom den då innefattar såväl professionell kunskap som familjens egna förslag. Barnets och familjens egna drivkrafter samt vilja och förmåga till förändring är ofta avgörande för att förändringar ska kunna ske. Det är därför viktigt att ta reda på barnets och familjens egna önskemål, motivation, insikt och inställning till insatserna.

Vid utformningen av insatserna behöver hela familjesituationen beaktas. Barnets skyddsbehov är centralt, liksom att barnet inte ska behöva vänta för länge på att få grundläggande behov tillgodosedda. Det är även viktigt att undersöka om det finns särskilda behov hos barnet eller familjen som måste beaktas för att insatserna ska kunna bli effektiva. Sådana särskilda behov kan t.ex. vara inlärningssvårigheter eller språksvårigheter. Om barnet har haft insatser tidigare är det viktigt att se till hur de har fungerat.

Vid komplex problematik kan det behövas insatser av olika slag, från olika huvudmän och på flera olika områden. Insatserna behöver då samordnas för att familjen ska kunna tillgodogöra sig det erbjudna stödet.

En prövning av om ett samtycke till föreslagna insatser är hållbart och tillförlitligt kan göras i detta steg.

Om parterna har olika syn på resultatet

Föräldrarnas uppfattning och tolkning av såväl sin egen förmåga som barnets behov kan skilja sig från barnets eller socialnämndens uppfattning. Föräldrarna kan exempelvis ha en befogad oro när det gäller barnets beteende, som barnet själv bagatelliserar eller så kan socialnämnden ha en oro för hur barnet påverkas av föräldrarnas uppfostringsstrategier som inte föräldrarna delar.

Om uppfattningarna går isär och starka konflikter uppstår kring vem som har tolkningsföreträde ställer det stora krav på socialnämnden. Socialnämnden måste då kunna hantera konflikter och hitta framkomliga vägar för fortsatt samarbete, med barnets bästa som utgångspunkt. Det kan i vissa fall krävas att insatser genomförs mot barnets, den unges eller vårdnadshavarnas vilja. Alla berördas uppfattning behöver dock framkomma i dokumentationen.

I Danderyds kommun ska alltid öppenvård och hemmaplanslösningar övervägas i första hand som insatsalternativ samt resurser i barnets nätverk används. I de fall det inte bedöms tillräckligt eller adekvat med öppenvård för barnet ska skäl för detta tydligt anges i utredningen.

Beslut att förlänga utredningstid

Nämnden kan i undantagsfall, om det finns särskilda skäl, fatta beslut om förlängd utredningstid (11 kap. 2 § 2 st. SoL). Förlängning av utredningstid kan exempelvis motiveras om barnpsykiatrisk utredning eller polisutredning inte hinner slutföras inom ordinarie utredningstid och de är viktiga för socialnämndens beslut. Beslut om förlängd utredningstid måste gälla en viss begränsad tid och skälen till förlängning måste anges.

Det är bara förhållanden som socialtjänsten inte själv råder över som anses godtagbara skäl för förlängning av utredningstid. Hög arbetsbelastning, byte av handläggare, sjukdom eller semester är inte godtagbara skäl. Förlängningsbeslut ska fattas med stor restriktivitet eftersom avsikten med korta utredningstider är att stärka den enskildes rättssäkerhet.

Beslut

En utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska alltid avslutas med ett beslut. I beslutet ska det framgå om utredningen avslutats med eller utan insats. Vid avslut med insats ska det framgå vilka insatser som beviljats samt verkställighetstid.

Vid avslagsbeslut efter ansökan är det inte tillräckligt att motivera beslutet med att ”behovet kan tillgodoses på annat sätt” utan det måste framgå vad som i just det fallet avses med ”på annat sätt”.

Uppföljning efter avslutad utredning utan insats

Nämnden kan i vissa fall besluta om uppföljning mot vårdnadshavares vilja enligt 11 kap 4 a § SoL, så kallat oberoende samtycke. Uppföljningar mot

berörda parter vilja ska ske restriktivt då det är ett ingrepp i den enskildes integritet och självbestämmande. Skäl till uppföljning är t ex att det kvarstår oro för barnet eller den unge och vårdnadshavare och/eller den unge över 15 år tackar nej till insatser.

Beslutet ska motiveras, dokumenteras och meddelas den som uppföljningen gäller. I 11 kap 4 c SoL framgår att uppföljningen får pågå högst två månader, att handläggare ska underrätta parterna om beslutet och när uppföljningen ska avslutas. Det ska framgå av dokumentationen att vårdnadshavare och/eller barn inte samtycker till insatser. Beslutet om uppföljning är inte överklagningsbart.

Under uppföljningen får nämnden ta samma kontakter som under en pågående utredning och även prata med barnet mot vårdnadshavares vilja.

Överflyttning av ärende

I 2 a kap. 10 § SoL framgår att överflyttning av ärende ska ske om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen samt att det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Begäran om överflyttning ska skriftligen begäras hos den andra kommunen.

Om de berörda kommunerna inte kan komma överens får ansökan om överflyttning lämnas till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) enligt 2 a kap. 11 § SoL. IVO:s beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Om överflyttning sker ska information som behövs för att kunna ta över ärendet överlämnas till den nya socialnämnden.

När det gäller utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL är nämnden skyldig att slutföra den om inte den nya vistelsekommunen samtycker till att överta utredningen (11 kap. 4 § SoL).

Beslut

I samband med handläggning av ärenden som rör enskilda inom socialnämnden fattas olika typer av beslut; slutliga beslut, handläggningsbeslut och verkställighetsbeslut.

Slutliga beslut

När nämnden ska avsluta handläggningen av ett ärende ska det ske genom ett så kallat slutligt beslut. I de flesta fall innebär ett slutligt beslut att sakfrågan i ärendet avgörs, t.ex. att nämnden beslutar att bifalla eller avslå en ansökan om en insats, att ansöka om vård enligt LVU eller att avge ett yttrande.

Nämnden kan också besluta att avsluta ett ärende utan att pröva själva sakfrågan. Om ett ärende inte kan tas upp till prövning, t.ex. på grund av att ärendet har uppkommit genom en person som inte har behörighet eller befogenhet att ansöka, ska nämnden *avvisa* ärendet.

Om en ansökan återkallas, om den sökande har avlidit eller om saken på annat sätt förlorat aktualitet ska nämnden istället besluta att *avskriva* ärendet från vidare handläggning. Avskrivningsbeslut är att likställa med beslut att lägga ner utredning.

Handläggningsbeslut

Under handläggning av ett ärende kan beslut fattas som är av betydelse för ärendet men inte avgör ärendet i sak. Det kan röra sig om att fatta beslut om att hämta in sakkunnig- eller expertutlåtande från hälso- och sjukvård eller annan myndighet eller besluta om att göra en polisanmälan. Handläggningsbeslut kan inte överklagas men bör ändå motiveras för att den enskilde ska kunna förstå nämndens ställningstagande inför beslutet.

Verkställighetsbeslut

När nämnden har fattat ett beslut om bistånd enligt SoL eller insats enligt LVU ska nämnden även besluta om hur biståndet eller insatsen praktiskt ska verkställas, d.v.s. genomföras. Exempelvis är vilken utförare som ska genomföra beviljad familjebehandling eller vilket HVB-hem en person ska placeras på. Ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL ska verkställas skyndsamt och av dokumentationen ska det framgå vilka önskemål om utförare som den enskilde har fört fram.

Beslut om verkställighet kan som regel inte överklagas. Även verkställighetsbeslut som inte går att överklaga bör motiveras.

Verkställigheten av ett beslut ska registreras i verksamhetssystemet genom att insats inleds och vårdgivare registreras.

Underrättelse av beslut

Vilka som ska underrättas av ett beslut styrs av förvaltningslagen, socialtjänstlagen samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

En part ska underrättas om innehållet i ett beslut då myndigheten avgör ett ärende och beslutet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Vid beslut som går den enskilde emot (avslag) ska även information ges om hur beslutet kan överklagas.

I ärenden avseende barn är det vårdnadshavare samt barnet, vid fyllda 15 år, som ska informeras om beslutet. Om det finns två vårdnadshavare ska båda underrättas. Om de bor på samma adress kan beslutet adresseras till dem båda på uppgiven adress men och om de bor på varsitt håll ska var och en personligen få underrättelse om beslutet.

Information till barn som fyllt 15 år ska göras direkt till barnet och inte genom en vårdnadshavare. Information bör helst ges i ett personligt möte. Även barn under 15 år bör informeras om fattade beslut.

Särskilda bestämmelser om vård av unga - LVU

LVU är en skyddslag som är ett komplement till Socialtjänstlagen då frivilliga insatser av olika skäl inte kan komma till stånd eller inte bedöms som tillräckliga. Det måste vara helt klarlagt att vård utanför hemmet med stöd av LVU är det enda kvarvarande alternativet. Denna bedömning ska tydligt framgå i dokumentationen i ärendet. Syftet är att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns och ungas behov av skydd, stöd och behandling. Socialnämnden har inte bara en befogenhet att ingripa till barnets skydd utan även en skyldighet då förutsättningarna för LVU är uppfyllda.

Förvaltningsrätten beslutar efter ansökan från socialnämnden om barnet/den unge ska beredas vård enligt LVU.

Målsättning med vård enligt LVU är att barnet på sikt ska kunna återvända till sitt hem eller till eget boende.

Förutsättningar för LVU

Vård enligt LVU kan ansökas om utifrån 2 § LVU (miljö) eller 3 § LVU (beteende) eller båda.

För att LVU ska vara tillämplig måste tre förutsättningar vara uppfyllda;

- Ett allvarligt missförhållande ska finnas med anknytning till hemmiljö eller till barnet/den unges beteende
- Missförhållandet ska medföra att det finns en påtaglig risk för att barnets/den unges hälsa eller utveckling skadas
- Behövlig vård kan inte ges på frivillig väg

Dokumentationen ska användas i en domstolsprocess och det är viktigt att utredningen är tydlig och stringent. I utredningen ska fakta lyftas fram som styrker att barnet/den unge löper en påtaglig risk att ta skada, att indikationerna i 2 och/eller 3 § LVU är uppfyllda, och att vården inte kan ges med samtycke alternativt att lämnat samtycke inte garanterar vårdens genomförande. Barnet eller den unge ska ha ett vårdbehov som inte kan tillgodoses på annat sätt.

Hela beslutsunderlaget ska delges vårdnadshavare och den unge om han fyllt 15 år innan ärendet behandlas på socialutskottet. Barn under 15 år har rätt att lämna sina synpunkter och de ska beaktas. Barn och vårdnadshavare ska informeras om sin rätt att lämna synpunkter och närvara vid socialutskottets sammanträde.

Samtycke

Om ett givet samtycke inte bedöms kunna garantera vården måste anledning till det framgå och motiveras. Det kan exempelvis gälla om risk finns att samtycket kan återkallas eller om det finns starka skäl att tro att

vårdnadshavare, trots samtycke, kommer att ingripa i vården på ett sätt som äventyrar vården för barnet/den unge.

Den som är under 18 år ska beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om hen och, när den unge har fyllt 15 år, av hen själv.

Om barnet har två vårdnadshavare ska båda samtycka till en placering utanför hemmet för att kunna placera barnet med stöd av SoL. Om en av vårdnadshavarna inte samtycker till vården måste nämnden ansöka om vård enligt LVU. När ett barn har särskild förordnad vårdnadshavare är det denne som ska ta ställning till barnets vård.

Unga som fyllt 18 år har ingen vårdnadshavare vilket medför att de själva ska samtycka till vården. Barn som fyllt 15 år har rätt att själv föra sin egen talan. Om ett barn över 15 år motsätter sig frivillig vård och vårdnadshavarna samtycker till vården kan LVU vara tillämplig om det finns anledning att anta att vården inte går att genomföra utan LVU.

Vård enligt 2 § LVU

Beslut om vård enligt 2 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är förhållanden i hemmet, s.k. miljöfall. En förutsättning är att fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet innebär en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Det är effekten av föräldrarnas bristande omsorgsförmåga i förhållande till det aktuella barnet som ska bedömas och ligga till grund för beslut om ansökan av vård. Att en särskild omständighet förekommer, exempelvis missbruk hos föräldrar, är i sig inte en tillräcklig grund. Det är viktigt att barnets behov och situation är centralt i ansökan samt att en bedömning görs kring barnets bästa.

Vård enligt 2 § LVU kan beslutas för barn under 18 år. Vård enligt 2 § LVU upphör senast när barnet fyller 18 år.

Vård enligt 3 § LVU

Beslut om vård enligt 3 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är barnets egna beteende, s.k. beteendefall. En förutsättning är att barnet genom sitt beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Med socialt nedbrytande beteende menas att beteendet avviker från samhällets grundläggande normer, exempelvis kan vara att prostituera sig, att vid upprepade tillfällen vistas i missbruksmiljö. Rekviritet social nedbrytande beteende kan i högre utsträckning än andra behöva diskuteras och stöd kan behöva hämtas i tidigare domar.

Vård enligt 3 § 2 st. LVU kan beslutas för den som dömts till sluten ungdomsvård med stöd av 32 kap. 5 § BrB och vid verkställighetens slut

bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård. Syftet med vården är att säkerställa kontinuiteten i vården för de unga som är i behov av längre vård än den utdömda påföljden. Beslut om vård fattas utifrån att det finns en uppenbar risk för att den unge utsätter sin hälsa och utveckling för fara genom missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende efter utskrivning från ungdomsvård.

Vård enligt 3 § LVU kan beslutas fram till dess den unge fyllt 20 år och upphör senast då den unge fyller 21 år. Efter 18 års ålder får vård enligt LVU endast beslutas om den bedöms vara lämpligare än annan vård. I samband med missbruk hos en ung vuxen, d.v.s. en person mellan 18–20 år, bör alltid LVU övervägas före LVM.

Vård enligt både 2 och 3 §§ LVU

Även om ett eget beteende hos ett barn är skäl nog att ansöka om vård enligt 3 § LVU kan det vara brister i hemmiljön som är den ursprungliga anledningen till barnets beteende. Om så är fallet och det är möjligt att påvisa bör man överväga att ansöka om vård enligt både 2 och 3 §§ LVU i syfte att inte lägga allt ansvar på barnet.

Offentligt biträde

När det står klart att socialnämnden gjort en bedömning om att utredningen kan komma att utmynna i en ansökan om vård enligt LVU ska framställan om behov av offentligt biträde enligt 39 § LVU göras hos förvaltningsrätten.

I ärenden rörande vård med stöd av LVU har den som förordnats som offentligt biträde för ett barn som inte fyllt 15 år också att vara barnets ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser. Det innebär att det offentliga biträdet kan föra barnets talan och överklaga beslut om vård.

Omedelbart omhändertagande

Socialnämnden kan ingripa omedelbart till barn och ungas, under 20 år, behov av skydd och ska då fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU om;

1. Det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och
2. Rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras

Omedelbart omhändertagande förutsätter att utredning enligt 11 kap 1 § SoL har inletts. För att ett omedelbart omhändertagande ska få ske måste det vara sannolikt att barnet/den unge behöver vårdas enligt LVU. Placeringen ska alltid inledas utanför det egna hemmet minst ett dygn.

Ett omedelbart omhändertagande bör alltid övervägas när ett barn under 18 år häktas. Även för unga 18–20 år kan ett omhändertagande ske som alternativ till häktning. Ett omhändertagande kan ske även om den unge ska vara kvar i häktet under häktningsperioden. Socialtjänstens ansvar är att planera

och förbereda så att den unge kan placeras direkt efter frigivningen från häkte. Ett tätt samarbete med åklagare och domstol behövs för att samordna insatser.

Förvaltningsrätten kan efter ansökan från socialnämnden medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt, 8 § LVU. Förlängning av utredningstid ska ske restriktivt utifrån berörda parter rättssäkerhet.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande kan inte verkställas om den unge är häktad.

Beslutsfattare 6 § LVU

Beslut om ett omedelbart omhändertagande ska fattas av sociala utskottet enligt delegationsordning. Om sociala utskottet inte hinner sammankallas kan socialutskottets ordförande eller annan ledamot som nämnden har utsett ha rätt att fatta beslutet.

När ett omedelbart omhändertagande har fattats av ordförande ska det anmälas på nämndens nästa sammanträde. Detta innebär att de dokument som innehåller skriftligt beslut och underlag lämnas till nämndsekreterare i sociala utskottet.

Polishandräckning

Socialnämnden kan enligt 43 § LVU begära polishandräckning för att verkställa beslut om omedelbart omhändertagande eller utförande om vård. I delegationsordningen för socialnämnden framgår vilken funktion som har delegation på att fatta beslutet.

Underställning förvaltningsrätten

Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska enligt 7 § LVU skickas till förvaltningsrätten för att underställas, d.v.s. rätten ska kontrollera beslutets riktighet. Förvaltningsrätten ska ha fått beslutet inom en vecka från den dag beslutet fattades. Om underställning inte sker eller inte kommer in i rätt tid upphör beslutet att gälla.

Placeringsbeslut enligt 11 § LVU

Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden. Placeringsbeslutet enligt 11 § LVU skrivs vid verkställighet av beslut. I samband med att beslut fattas om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU måste också ett placeringsbeslut enligt 11 § LVU fattas som anger var vården av barnet ska bedrivas.

Det är viktigt att delge parterna placeringsbeslutet samt besvärshänvisning då det kan överklagas enligt 41 § LVU.

Vård med stöd av denna lag ska alltid inledas utanför den unges eget hem.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Nämnden har under vårdtiden samma ansvar som vårdnadshavaren för att den unges grundläggande rättigheter enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken tillgodoses.

Beslut om vård enligt LVU

Ett omedelbart omhändertagande ska upphöra så snart det inte längre finns skäl för ett omhändertagande (9 § LVU). Beslut om omedelbart omhändertagande får inte rutinmässigt stå kvar under fyra veckor i avvaktan på ansökan om vård.

Om förvaltningsrätten fastställer omhändertagandet måste socialnämnden lämna in ansökan om fortsatt vård inom fyra veckor från datum för verkställigheten av det omedelbara omhändertagandet, om nämnden bedömer att ansökan om fortsatt vård behöver göras.

När ansökan om stadigvarande vård enligt LVU beviljas eller avslås av förvaltningsrätten upphör även det omedelbara omhändertagandet att gälla.

Det är viktigt att begära omedelbar verkställighet och placera barnet med stöd av 11 § LVU omedelbart i anslutning till förvaltningsrättens beslut. Rättens beslut om vård upphör att gälla, om vården inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag då beslutet vann laga kraft.

Om förvaltningsrätten avslår nämndens ansökan om vård ska barnet hem omedelbart om det är placerat och om vårdnadshavare eller barn begär det.

Barnets umgänge med föräldrar och andra närstående

Alla barn har rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor med. När ett barn placeras utanför hemmet har socialnämnden ansvar för att barnet kan behålla kontakten med sina föräldrar och närstående. Principen om att ett placerat barn ska kunna ha kontakt med sina föräldrar kommer även till uttryck i barnkonventionen. När ett barn vårdas enligt LVU, får dock socialnämnden begränsa barnets kontakt med vårdnadshavaren om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vården.

Lagstiftaren framhåller vikten av kontakt mellan placerade barn och föräldrar, då principen är att barnet ska återförenas med sina föräldrar när syftet med vården har uppnåtts. Samhällsvård ska inte pågå längre än nödvändigt och för att en återförening ska bli möjlig är det viktigt att barnet och föräldrarna har en tät och regelbunden kontakt. För en del barn är återförening med föräldrarna inte förenligt med barnets bästa, men fortsatt kontakt med föräldrarna kan ändå vara viktigt för barnet.

Hur umgänget mellan barnet och föräldrar ska genomföras ska beskrivas tydligt i vårdplan och genomförandeplan.

I socialstyrelsens kunskapsstöd Barn i familjehem – umgänge med föräldrar och andra närstående belyses viktiga faktorer att väga in, en samlad bedömning, skriftlig planering och beslut kring umgänge.

Umgängesbegränsning

Socialnämnden har ett ansvar att tillgodose barnets behov av umgänge med vårdnadshavare och föräldrar enligt 14 § LVU. Hur det ska se ut måste bedömas i det enskilda fallet och ska anges i en umgängesplan (eller i vårdplanen) som bör upprättas tillsammans med vårdnadshavare. Om vårdnadshavare inte samtycker till den bedömning som socialnämnden gör kan nämnden fatta beslut om hur umgänge ska bedrivas. Det kan gälla både hur frekvent ett umgänge ska ske, var det ska ske och på vilket sätt som ett barn och förälder ska ha kontakt. Beslutet fattas enligt 14 § 2 st. LVU och är överklagningsbart.

Vilken funktion som har delegation på att fatta beslut om umgängesbegränsning framgår i delegationsordning.

Detta beslut ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU.

Hemlighållande av vistelseort

Beslut enligt 14 § 2 st. LVU om att inte röja barnets vistelseort för förälder eller vårdnadshavare kan fattas om det finns skäl att tro att förälder ska föra bort barnet och att det skulle vara skadligt för barnets hälsa och utveckling eller förhindra vården.

Vilken funktion som har delegation på att fatta beslut om att vistelseort inte ska röjas för vårdnadshavare framgår i delegationsordning.

Detta beslut ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU.

Flyttningsförbud

Enligt 24 § LVU kan socialnämnden hos förvaltningsrätten ansöka om flyttningsförbud av ett barn från dess familjehem.

Detta beslut är tillämpligt i situationer vid familjehemsplacering enligt SoL eller när vård enligt LVU upphört men socialnämnden bedömer att barnet inte kan återvända hem direkt utan påtaglig risk för skada på hälsa eller utveckling. Om vårdnadshavare då inte samtycker till att barnet bor kvar i familjehemmet under den tid som krävs för att en planerad hemflytt/återförening kan genomföras så kan beslut om flyttningsförbud vara tillämpligt.

Flyttningsförbud ska vara en temporär åtgärd och kan inte ersätta vård enligt LVU.

Vid akut behov av flyttningsförbud kan sociala utskottet eller socialnämndens ordförande fatta beslut om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § LVU. Detta beslut ska underställas förvaltningsrätten på samma sätt som ett omedelbart omhändertagande. Om beslutet har fattats av socialnämndens ordförande ska det anmälas på nästföljande sammanträde.

Beslut om flyttningsförbud ska övervägas minst var tredje månad på samma sätt som vård enligt 2 § LVU.

Uppföljning av vård enligt LVU

Socialnämnden har ett uppföljningsansvar vid vård enligt LVU. Uppföljningen ska alltid utgå från vårdplan och genomförandeplan. Beroende på enligt vilken paragraf i LVU som ett barn får vård ska uppföljningen formellt hanteras på olika sätt.

Generellt ska vården alltid omprövas om det finns skäl till det och oavsett hur lång tid det har gått sedan lagstadgad uppföljning.

Övervägande

Om barnet vårdas med stöd av 2 § LVU, d.v.s. miljöfallen, ska socialnämnden enligt 13 §, 1 st. LVU minst var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs. Detta innebär att en redovisning av aktuell situation, som sammanställts i BBIC dokument, lämnas till socialutskottet. Något formellt beslut fattas inte utan nämnden lägger anmälan till handlingarna. Underlaget behöver inte kommuniceras vårdnadshavare och ett övervägande är inte överklagningsbart. Att övervägande är gjort ska dokumenteras i barnets akt i verksamhetssystemet.

Om nämnden i samband med ett övervägande anser att vården bör prövas i sak ska nämnden ta initiativ till att en omprövning görs. Detta innebär att en utredning genomförs och läggs fram till nämnden med förslag till beslut.

Omprövning

Om barnet vårdas med stöd av 3 § LVU, d.v.s. beteendefallen, ska vården omprövas inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslut och därefter inom sex månader från senaste omprövning. Underlaget för omprövningen sammanställs i ett BBIC-dokument. Vid omprövning gäller regler i förvaltningslagen avseende bland annat kommunicering, parts rätt till insyn. Part har även rätt att få företrädare inför nämnden och att anlita ombud eller offentligt biträde. En omprövning ska alltid utmynna i ett formellt beslut avseende om vården ska fortsätta eller inte. Detta beslut är överklagningsbart.

Om omprövning inte sker i rätt tid står dock tidigare fattat beslut om vård fast.

Upphörande av vård enligt LVU

Vård enligt LVU ska upphöra när den inte längre är nödvändig (21 § LVU). Detta kan innebära att vårdbehoven för barnet inte längre finns och det är möjligt att flytta hem till vårdnadshavare eller att vården kan ges med samtycke enligt SoL. En bedömning om vårdens upphörande ska alltid göras med utgångspunkt från om mål och delmål i vårdplan och genomförandeplan är uppfyllda eller inte.

En vårdnadshavare, eller ett barn som fyllt 15 år, kan när som helst begära att vården ska upphöra. Detta gäller även om ett övervägande eller omprövning om vården precis har skett. Om en sådan begäran görs ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas.

Även vid familjehemsplacering med stöd av LVU ska socialnämnden överväga att ansöka om överflyttning av vårdnaden till familjehemmet när barnet har varit placerad i samma familjehem i tre år. Om vårdnaden flyttas över till familjehemmet upphör vården enligt LVU.

Vid upphörande av vård enligt LVU har socialnämnden enligt 21 § LVU en skyldighet att noga förbereda barnet/den unge för detta.

Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång

Mellantvång innebär en möjlighet för socialnämnden att fatta beslut om insatser till barn som har eget skadligt beteende men innan rekvisiten i 3 § LVU bedöms vara uppfyllda. Bestämmelsen avser barn och unga under 20 år med missbruksproblem, som begår brott eller beter sig på liknande sätt. Beteendet ska innebära att den enskilde utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarlig fara och att om det inte upphör så finns en stor risk att rekvisiten i 3 § LVU uppfylls. Beslut enligt 22 § LVU kan ses som ett sätt att försöka förebygga ansökan om vård enligt 3 § LVU.

Innan ett beslut fattas enligt 22 § LVU måste socialnämnden ha försökt att få samtycke till nödvändiga insatser.

De insatser som kan beviljas enligt 22 § LVU är särskilt kvalificerad kontaktperson samt öppenvårdsbehandling. En vårdplan samt genomförandeplan ska alltid upprättas.

Beslut enligt 22 § LVU ska omprövas med ett intervall om maximalt sex månader och upphör att gälla senast när den unge fyller 21 år.

Enligt delegationsordning har sociala utskottet delegation att fatta beslutet och det är möjligt att överklaga till förvaltningsrätt.

Barn och unga som begår brott

För ytterligare vägledning i området hänvisas till socialstyrelsens handbok Barn och unga som begår brott.

Socialnämndens ansvar

Socialnämndens ansvar är inte att döma eller bestraffa utan att identifiera de barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt med anledning av brottslig verksamhet samt tillgodose deras behov av stöd och skydd.

För att förhindra och motverka brott som begås av barn och unga krävs ett samarbete och en samverkan med polis, åklagare och kriminalvård.

Principen i samhället är att socialnämnden är den myndighet som bäst kan tillgodose den hjälp och det stöd som barn, unga och deras föräldrar är i behov av. Därför ska unga lagöverträdare i första hand få insatser från socialnämnden. Ambitionen är att barn och unga så långt det är möjligt ska hållas utanför kriminalvården och frihetsberövande insatser.

Avseende barn under 15 år som begår brott har socialnämnden hela ansvaret för att vidta åtgärder. För barn och unga mellan 15 och 20 år delas ansvaret mellan socialtjänst, polis, åklagare och domstol samt i allvarliga fall även kriminalvården.

Gällande lagstiftning

Särskilda bestämmelser om hur polis, åklagare och domstol ska handlägga mål och ärenden där den misstänkte inte har fyllt 21 år finns i Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). I övrigt gäller rättegångsbalkens regler.

Socialnämndens arbete med barn och unga som begår brott regleras i SoL och LVU.

Polisen omfattas av anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § SoL.

Barn under 18 år

Det är lagstiftarens intention att tiden mellan ett brott och samhällets reaktion ska vara så kort som möjligt när det gäller unga lagöverträdare. Därför ska förundersökning mot dem som inte har fyllt 18 år bedrivas skyndsamt. Förundersökning och beslut i åtalsfrågan ska fattas så snart det är möjligt och senast inom sex veckor från tidpunkten då den enskilde blev delgiven brottsmisstanke. Om någon som inte har fyllt 18 år är skäligen misstänkt för brott ska socialnämnden genast underrättas.

Enligt 1 kap. 6 § BrB är ett barn inte straffmyndigt före 15 års ålder och kan därmed inte dömas för begångna brott. Det är istället socialnämnden som ska utreda barnets behov av stöd och skydd. Socialnämnden ska dock inte utreda brottet utan det görs av polis eller åklagare enligt 31 § LUL. Syftet med polisens utredning är att klarlägga händelseförloppet kring den brottsliga gärningen och i vilken grad barnet har varit delaktigt. Avsikten är inte att juridiskt fastställa gärningsmannens uppsåt eller vållande.

Åklagare eller polis ska inleda en utredning enligt 31 § LUL när ett barn misstänks för att före femton års ålder ha begått ett brott som kan ge minst ett års fängelse. En utredning ska även inledas om barnet misstänks för att gjort försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott om det är straffbelagt. Om det finns särskilda skäl behöver polis eller åklagare inte inleda en utredning. Särskilda skäl kan exempelvis vara omständigheterna runt brottet redan är klarlagda, barnets bristande mognad, utveckling eller hälsotillstånd eller om det har förflutit lång tid sedan brottet begicks.

En utredning enligt 31 § LUL får även inledas på begäran av socialnämnden om socialnämnden bedömer att utredningen kan antas ha betydelse för att

avgöra behovet av socialnämndens insatser för barnet. Det vill säga, omständigheter som är kopplade till det begångna brottet kan vara nödvändig information för att socialnämnden ska kunna vidta lämpliga åtgärder. Exempelvis om ett barn återkommer i polisanmälningar utan att det rör sig om grova brott kan det vara aktuellt att begära en utredning enligt 31 § LUL. Begäran ska göras skriftligt.

Polis och åklagare behöver dock inte vänta in en begäran från socialnämnden utan det är tillräckligt att det kan antas att en utredning av brottet har betydelse för socialnämndens möjlighet att avgöra behov av insatser till barnet. Om polisen eller åklagare misstänker att ett barn under 15 år har begått ett brott och inleder en utredning enligt 31 § LUL måste socialnämnden omedelbart informeras om det.

Har barnet inte fyllt tolv år får en utredning enligt 31 § LUL endast inledas om det finns synnerliga skäl. Med synnerliga skäl menas till exempelvis väldigt omfattande upprepad brottslighet.

Häktning

JO har uttalat att det är olämpligt att placera unga personer i häkte, framförallt barn i åldersspannet 15–17 år. Om barnet riskerar häktning eller är häktad ska alltid ett övervägande göras om det finns skäl för ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Beslut behöver även fattas enligt 11 § LVU var placeringen ska verkställas. I de fall där det finns risk för häktning finns vanligen behov av övervakning varför en placering på ett särskilt ungdomshem enligt 12 § LVU oftast är mest lämpligt.

Även för unga lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år kan ett omedelbart omhändertagande vara ett bättre alternativ än häktning.

Ett beslut om häktning är överordnat beslut om omedelbart omhändertagande och ett omedelbart omhändertagande får inte verkställas så länge häktning pågår om häktning har verkställts. Ett beslut om omedelbart omhändertagande kan bestå under häktningstiden och verkställas när häktningen upphör. Socialnämnden kan då, om behov finns, begära polis- och handräddning enligt 43 § LVU för att föra den unge direkt från häktet till den ordnade placeringen.

Yttrande

Polismyndigheten ska innan beslut fattas i åtalsfrågan inhämta ett yttrande gällande barnet från socialnämnden. Detta gäller om den enskilde är misstänkt för att ha begått ett brott innan 18 år, om den unge har erkänt brottet eller om det finns skälig misstanke att den unge har begått brottet. Ett yttrande behöver inte inhämtas om brottet är att betrakta som ringa.

Åklagaren ska i begäran ange inom vilken tid yttrandet ska lämnas. Eftersom det finns starka skyndsamhetskrav när ungdomsmål handläggs är tidsramarna ofta korta. Kontakt kan tas med åklagare för att begära anstånd men det är åklagaren som avgör om anstånd kan ges med hänsyn till de tidsramar som finns i processen. Socialnämnden är skyldig att svara på åklagarens begäran om yttrande.

Åklagaren använder yttrandet som underlag när beslut fattas om åtal ska väckas mot den unge eller inte. Om åtal väcks används yttrandet som underlag vid val av påföljd. Domstolen är dock inte tvingad att följa socialnämndens förslag utan ska själv göra en bedömning av den unges behov av vård och lämplighet för föreslagna påföljder.

Utredning inför ett yttrande

När en begäran om yttrande inkommer innebär det att socialnämnden ska inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. Inom ramen för utredningen samlar socialnämnden in den information som behövs för att kunna lämna yttrandet. Informationsinsamlandet sker på samma grunder som andra utredningar som bedrivs enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Även kommunikering med parterna sker som regel på samma sätt. På grund av tidsbrist kan det dock vara svårt att hinna kommunicera parterna innan yttrandet måste skickas till åklagare. Då ska yttrandet skickas till parterna samtidigt som det skickas till åklagare.

Om det inte är möjligt att få kontakt med barnet eller vårdnadshavarna ska det dokumenteras. Ur dokumentationen ska det framgå vad som har gjorts för att få kontakt.

Socialnämnden måste lämna ett yttrande oavsett om det har varit möjligt att få kontakt med barnet och vårdnadshavare eller inte.

Sluten ungdomsvård

Sluten ungdomsvård infördes 1999 i syfte att ersätta fängelse för 15–17 åringar. Påföljden som utdöms av domstol fyller dubbla syften, dels frihetsberövande för att skydda andra och en samhällsreaktion på en brottslig gärning men även hjälp och stöd till den unge för att möjliggöra en positiv utveckling.

Det är brottet och inte behandlingsbehovet som avgöra straffet vilket innebär att vårdtidens längd kan variera från 14 dagar till fyra år.

Sluten ungdomsvård verkställs på en SiS-institution och det är SiS som fattar beslut om eventuella permissioner eller omplaceringar. SiS ansvarar även för kostnaderna för placeringen och annat bistånd som den unge kan behöva under tiden inom sluten ungdomsvård.

Samverkan mellan SiS och socialnämnden är dock viktig under tiden som den slutna ungdomsvården pågår eftersom verkställigheten förväntas planeras och genomföras i nära samarbete med socialnämnden i den unges hemort (3 § LSU).

Särskilt inför utslussning är det viktigt att samverkan finns då vårdbehov kan finnas kvar efter att den slutna ungdomsvården upphör. Socialnämnden blir då ansvarig att tillgodose dessa. SiS kan även i slutet av verkställighetstiden besluta om att den unge ska placeras i ett HVB eller familjehem utanför SiS-institutionen om det bedöms lämpligt för att underlätta anpassningen till samhället. En sådan placering kräver samtycke och beslut från socialnämnden eftersom socialnämnden då får kostnadsansvaret.

Ungdomsvård

Domstolen får endast döma till ungdomsvård om det finns ett yttrande från socialnämnden där det framgår att den unge har ett särskilt vårdbehov och socialnämndens planerade åtgärder kan anses vara tillräckligt ingripande.

Vad ungdomsvården ska bestå i ska sammanställas i ett ungdomskontrakt om vården ska ges enligt SoL och i en vårdplan om vården ska ges enligt LVU.

Vården kan ges inom ramen för öppenvård eller dygnet runt vård och bestå av samma typ av insatser som kan ges efter en utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL, exempelvis särskilt kvalificerad kontaktperson, familjebehandling, deltagande i öppenvårdsprogram, placering i familjehem eller HVB.

Ungdomstjänst

Domstolen kan döma till ungdomstjänst om den unge inte har ett särskilt behov av vård eller andra insatser från socialnämnden. Den som är över 18 år får dömas till ungdomstjänst om det finns särskilda skäl, exempelvis att brottet begicks före 18 års ålder. Ungdomstjänst innebär att den dömd ska utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet (exempelvis påverkansprogram) i lägst 20 och högst 150 timmar.

Verkställa och följa upp ungdomstjänst

Det är en obligatorisk uppgift för en kommun att administrera och verkställa ungdomstjänst. När domen om ungdomstjänst har meddelats skickas en kopia till socialnämnden. Socialnämndens uppgift är att verkställa domen.

Ungdomstjänst ska verkställas så fort som möjligt. Intentionen är att samhällets reaktion på ett brott ska komma snabbt. Ansvar för att verkställa ungdomstjänst i Danderyds kommun är Framtid Stockholm - Stockholms ungdomstjänst. Då domen vunnit laga kraft kontaktas Stockholms ungdomstjänst och yttrandet och domen skickas. Uppstartsmöte bokas med socialsekreterare, handläggare från Stockholms ungdomstjänst, den unge och vårdnadshavare. Stockholms Ungdomstjänst ansvarar för genomförandet av ungdomstjänsten och meddelar när det är dags för ett gemensamt avslutsmöte.

Vid misskötsamhet av allvarlig grad ska åklagaren kontaktas, exempelvis om den unge vid upprepade tillfällen missar möten, inte kommer till arbetsplatsen eller inte går att få kontakt med. Åklagare ska även kontaktas om den unge på grund av långvarig sjukdom eller flytt utomlands inte kan uppfylla de åtaganden som ungdomstjänst innebär.

Om socialnämnden upptäcker att den unge har vårdbehov som kräver insatser från socialnämnden, exempelvis missbruk, bör socialnämnden kontakta åklagare för att prövning ska kunna göras om ungdomstjänsten ska undanröjas och den unge istället ska överlämnas till ungdomsvård.

Medling

Kommunen har ett ansvar att erbjuda medling när ett brott har begåtts av en person under 21 år. Medling är ingen påföljd utan ett komplement till rättsprocessen.

Medling innebär att gärningsmannen och brottsoffret möts tillsammans med en opartisk medlare för att tala om brotten och följderna av det. Både gärningsmannen och brottsoffret måste medverka i medlingen frivilligt. Gärningsmannen måste även ha erkänt brottet eller sin delaktighet i det.

I Danderyd utförs medling inom Stödcentrum i Södra Roslagen som lokalmässigt är samordnade med polisen. När en person erkänner ett brott ställer polisen frågor om personen är intresserad av att delta i medling. Informationen skickas sedan vidare till Stödcentrum.

Samverkan

I 5 kap. 1 a SoL framgår att socialnämnden, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, samt att informera om socialtjänsten i kommunen. Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.

Detta innebär att en strukturerad samverkan ska finnas med polis, förskola, skola och hälso- och sjukvård. Även vid lagstadgad samverkan regleras tystnadsplikt och sekretess i SoL och OSL.

Intern samverkan

Intern samverkan handlar i huvudsak om samarbete kring enskilda barn och unga och deras familjer där det finns behov av olika sorters insatser eller där det finns fler familjemedlemmar aktuella. Socialnämndens tre avdelningar har en särskild mötesrutin för att samverka såväl gällande enskilda personer som gemensamma utvecklingsfrågor. Ett kontinuerligt samarbete och förbättringsarbete finns mellan socialkontorets avdelningar.

Utifrån vissa specifika målgrupper finns särskilda samverkansrutiner såsom föräldrar med missbruk och psykiska ohälsa samt våldsutsatta föräldrar.

Behovet av olika insatser kan innebära att den enskilde blir aktuell inom flera av socialtjänstens avdelningar. Sekretess råder inte emellan olika avdelningar inom socialkontoret men möjligheten att lämna information mellan avdelningarna bör tillämpas restriktivt till då det är nödvändigt för ärendets handläggning. Den berörde bör då också informeras om att intern samverkan sker. Där det är lämpligt bör gemensamma möten hållas tillsammans med den enskilde och handläggare eller annan som har uppdrag att stödja den enskilde för att på bästa sätt samordna de olika insatserna.

Vissa verksamheter utförs gemensamt med närliggande kommuner såsom:

- **Barnahus Stockholm Nord**
Samverkande myndigheter - socialtjänst, polis och åklagare - finns på plats på Barnhuset i syfte att underlätta utredning och planering för barn som misstänkts vara utsatta för våld och eller sexuella övergrepp av närstående.
- **Stödcentrum för unga i södra Roslagen**
Stödcentrum för unga riktar sig till unga mellan 12–24 år. Här finns möjlighet att medla, få praktisk hjälp och rådgivning, rättegångsstöd samt samtal kring brottet och dess konsekvenser.
- **FoU Nordost**
Forsknings- och utvecklingsenheten ska i nära samverkan med socialtjänsten och med stöd av vetenskapliga metoder och teorier, pröva och utveckla socialtjänstens individ- och familjeomsorg i fråga om innehåll, effektivitet och resultat.
- **Socialjour**
Syftet med den gemensamma socialjouren är att invånarna i de medverkande kommunerna ska tillhandahållas det stöd de behöver inom ramen för socialtjänstens verksamhetsområde på tid då socialkontoren har stängt. Ijourens arbetsuppgifter ingår myndighetsutövning, handläggning, rådgivning, konsultation samt kris- och stödsamtal.

Extern samverkan

Socialtjänsten har regelbundna samverkansmöten med flera olika samverkanspartners såsom skola, förskola. Syftet är att utbyta information om respektive verksamhet och att dryfta samverkansfrågor.

Socialtjänsten deltar månadsvis tillsammans med vuxen- och barnpsykiatri samt mödra- och barnhälsovården i ett rådgörande forum kring gravida och nyförlösta kvinnor med barn upp till ett år.

Danderyds kommun har avtal med Maria Ungdom avseende barn och unga upp till 20 år med, eller där det finns oro för, riskbruk, missbruk eller beroende av alkohol och narkotika. Förutom kontakter gällande enskilda ungdomar sker regelbundna samverkansmöten.

I Danderyd har en lokal BUS överenskommelse upprättats för att samordna vård och insatser kring barn i behov av särskilt stöd från både kommun och regionen. Överenskommelsen syftar till att utveckla och förbättra samverkansstrukturen mellan förskolan, skolan, socialtjänsten, habiliteringen, barn- och ungdomspsykiatri och barnmedicin. Målet är att barn och ungdomar med sammansatt problematik ska få det stöd och de insatser de behöver.

Kring enskilda barn och ungdomar och deras familjer sker en betydande samverkan i olika former med ett flertal parter som t.ex. barn- och ungdomspsykiatri (BUP), vuxenpsykiatri, beroendemottagningen och polisen.

Samordnad individuell plan (SIP)

Insatser för barn och unga ska utformas och genomföras tillsammans med dem och deras vårdnadshavare samt vid behov i samverkan med andra samverkanspartners (3 kap. 5 § SoL).

När den barnet har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården och skola ska kommunen tillsammans med regionen och skola upprätta en samordnad individuell plan. Planen ska upprättas om kommunen, Hälso- och sjukvård eller skola bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål. Samordnad individuell plan (SIP) är en plan som är lagstiftad och finns beskriven i socialtjänstlagen 2 kap 7 § och hälso- och sjukvårdslagen 3f §.

Planen ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen om det är lämpligt och om den enskilde inte motsätter sig det.